

փոփել. իր իսկ բառերով սա առաւելութիւնը կը վերապահէ իր աշխատութեան. «եթէ կրցի կարգ մը աստղային կորուստէ փրկել և մեր գաղութին ճանչցնել իր պատմութիւնը, առիկա բառական է կարծեմ» (Յատաճարան). Գործը իր բովանդակութեան մէջ կը պարունակէ Մակեդոնիոյ և Թրակիոյ արդի աշխարհագրութիւնը, Մակեդոնիոյ և Թրակիոյ պատմական անցեալը, քաղաւած այդ նիւթով զբաղող հեղինակներուն աշխատութիւններէն. ունի նաև Գրքին վերջին մասին մէջ, Բիւզանդիոնի Հայ կայսրերու պատմութեան նուիրուած ընդարձակ գլուխ մը: Գործին պատմական մասն է աս, որ ինչպէս կը տեսնենք, պատրաստուած է հետեոյութեամբ ձեռնհաս և մասնագէտ հեղինակներու:

Այս գործին ամէնէն ինքնատիպ, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, հայ գաղթականութեանց — որոնց անցեալի պատմութիւնը շատ համեստ և անբուական տեղ մը կը բռնէ — պատմութիւնը, իր արդի վիճակին և կեանքին մէջ, այդ կեանքին բոլոր երևաներն ալ պարզելով, եկեղեցի, դպրոց, աղբ. կաղմակերպութիւն, որբանոց, մասնաւոր հաստատութիւններ, յարանուանութիւններ, արուեստներ, վաճառականութիւն, ճարտարութիւն, երկրագործութիւն, Միութիւններ, քաղաքական կաղմակերպութիւններ, տիրող պետութեան հետ յարաբերութիւններ, և այլն, ներկայ հայ կեանքը իր բովանդակութեան մէջ, գործին ամէնէն հետաքրքրական և արժէքաւոր մասը: Այնպէս որ այդ կողմերու հայ կեանքի ամբողջական մէկ պատկերը ունինք առջևինս. «guide» ի մը մանրամասնութեամբ և օգտակարութեամբ:

Գիրքին թուղթը լաւ է, բայց տպագրութիւնը և պատկերներու արտաապուստը շատ խնամով չեն եղած: Ասկէ զատ կ'երևան նիւթերու դասաւորութեան և կարգի թերութիւններ, որոնք աճապարանք մը կը մատնեն: Մուտք գտած են հոն նաև նիւթին հետ կապ չունեցող մասեր, ինչպէս կարդ մը կենսագրութիւններ որոնք տեղ չպիտի ունենային այդ գործին մէջ: Փափաքելի էր որ կենսագրութիւնները այնքան չընդարձակէին զիրքը, եթէ կարելի էր, ամփոփելով զանոնք սեղմ տողերու մէջ:

Հեղինակը, Յ. Մակարեան, հանրածանօթ գէմք մը չէ մեր մէջ. ծնած է Պարտիզակ, աւարտած է տեղւոյն Ազգ. և Ամերիկեան վարժարաններու ընթացքը և եղած է մինչև հիմա ուսուցիչ զանազան Ազգ. վարժարաններու մէջ:

Մեր մէջ, ցաւալի տկարութեամբ մը, շատ անգամ գործերու և աշխատութիւններու արժէքը կը չափուին անունի մը հըմայքովը և անոր տարածուածովը. և շատ անգամ կ'անտեսուին անոր ներքին արժէքը և օգտակարութիւնը:

Փափաքելի էր որ գէթ զրչի արտագրութիւններու գնահատուածը ազատ ըլլար այդ տկարութիւնէն:

Յ. Մակարեան կրնայ հաւատալ որ օգտակար աշխատութիւն մը կատարած է՝ հայ կեանքով հետաքրքրուողներու համար, և արժանի է ամէն համակրանքի և գնահատութեան. և պէտք է որ ամէն կարգացող հայ հատ մը ունենայ այդ հատորէն, հայ արդի կեանքին մէկ կարևոր էջը իր աչքերուն զիմացը ունենալու համար, որ պատուարեր է իր աղբ. զգացումներուն:

Գ. Մ.

Պ. Ա. Ր. Գ. Ա. Պ. Ա.

Հոգիիս վրայ իրեք է խաւար,
Ամպեր մեղին. փայտակ լոյսի,
Մինչ պէտք ունիմ ես, Տէր, խախտիս
Որ չըսամ անոր ճնշման իր աւար:

Թարբի ամպին հոգիս կը ցանկայ,
Եւ Հօր ձայնին բազր ու հետապուր,
Պատմանքին ձիւն, իրեք գրան կուռ,
Որ տպիմ մէջ սիրոյ մրցակայ:

Կ'ուզեմ կոչուիլ ես «գո» է իմ որդիս,
Կ'ուզեմ որ մաղիկ լրան այդ ձայն յուր,
Ըլլան սրբով սուրբ եւ կեպով՝ պայծառ,
Ի՞նչ ամէնուն աչքէն սիրոյ լոյսն յորդի:

Իմանալի սուրբ լեռն հրաշալիս
Լոյսն ու ամպեր, յայտարարիմ Հօր,
Կր սիրեմ ես այժմ հոգիս բոլոր.
— Խոր ճեղքանք է այս, աղուր Վարդապա:
